

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-04

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 231222c

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Värnamo kommun

Arbetstidsnämndens beslut
Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 3 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR, Kommunal och Allmänskommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-17

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Värnamo kommun

Värnamo kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5 och Bilaga R.

Ansökan omfattar operativa befattningar inom kommunens räddningstjänst, sammanlagt 32 personer och avser 19 brandmän, fem styrkeledare och de vikarier för dessa som finns behov av under året samt ett vakthavande befäl samt sju insatsledare/vakthavande befäl.

Brandmän och styrkeledare tjänstgör i ett 5-veckorsschema där alla, förutom operativa pass, även jobbar funktionspass med eget ansvar. Under sommarsemesterperioden arbetar brandmännen endast operativa pass.

Insatsledare tjänstgör idag i ett 7-veckorsschema med en blandning av operativa samt funktionspass. Kombinationstjänst innebär ett funktionsansvar på kvalificerad nivå såsom samordning av personal, kompetens, drift med mera. En av dessa sju behöver också kunna upprätthålla vakthavande befäl kompetens för att kunna täcka på vakanspass.

Kommunen ingår i räddningstjänstssamverkan Småland-Blekinge (RSB) som är en gemensam operativ ledningsorganisation för räddningstjänsterna i Jönköpings län, Blekinge län samt delar av Kalmar, Kronoberg och Östergötlands län. Ledningscentralen är placerad i Jönköping och bemannas av vakthavande befäl.

Insatsledare/vakthavande befäl har kombinationstjänst där de också har funktionsansvar i hemmakommunen. Befattningen vakthavande befäl kräver erfarenhet av insatsledning under minst ett år och är känslig då den kräver ingående kunskap om 30 kommuner med 115 brandstationer som ledningscentralen betjänar. För att skapa robusthet i bemanningen som vakthavande befäl behöver dessa också arbeta som insatsledare.

Som skäl för dispens har kommunen bland annat anfört följande.

Kommunen bedömer att konsekvensen av nya schemalösningar är att dessa inte kan säkerställa bemanning av verksamheten. Det skulle försvåra möjligheten att behålla och rekrytera personal. Kommunen befarar dock att det kan leda till uppsägning av personal

Möjligheten av att kunna flytta dagpass bland annat för att täcka frånvaro minskar. Kommunen menar att förutsättningarna för personalen att kunna delta bland annat i utbildning minskas.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Kommunen söker dispens för 12 månader för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema samt för utbildning och övning. Kommunen beskriver att dygnstjänstgöring är särskilt nödvändig under sommarens semesterperiod.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Värnamo kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetstidsnämnden, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under helger samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstids-förläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.